

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์*

ศศิณารณ ชูดำ**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การดำเนินการวิจัย มี 2 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การพัฒนาแบบการเรียนการสอน โดยศึกษาจากเอกสารและจัดสนทนากลุ่มกับอาจารย์พยาบาล 6 คน พยาบาลวิชาชีพ 6 คน และ หญิงตั้งครรภ์ 6 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และนำมาร่างรูปแบบ 2) การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน โดยประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต จำนวน 84 คน สุ่มแบบแบ่งชั้น ได้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 42 คน ดำเนินการสอนกลุ่มทดลองโดยใช้ชุดการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ ส่วนกลุ่มควบคุมสอนปกติตามหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ชุดการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ แบบประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมและแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ซึ่งผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิและได้หาค่าความเที่ยงของแบบประเมิน ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.71, 0.76 และ 0.93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ แนวคิดและหลักการพื้นฐานที่เน้นความแตกต่างทางวัฒนธรรม วัตถุประสงค์ ผลลัพธ์ที่คาดหวัง สารการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์และใช้วิธีการสอนให้เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เรียนรู้ประสบการณ์ตรงบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม และประยุกต์ใช้ความรู้ในการวางแผนการพยาบาลผู้รับบริการให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม

2) ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยของสมรรถนะทางวัฒนธรรมโดยรวม แตกต่างกับกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าด้านความรู้และด้านตระหนักรู้มีค่าคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกับกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน ทั้งรายด้านและโดยรวมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัย รูปแบบการเรียนการสอนนี้ควรได้รับการเผยแพร่และนำไปใช้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ต่อไป

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนการสอน สมรรถนะทางวัฒนธรรม นักศึกษาพยาบาล การพยาบาลหญิงตั้งครรภ์

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

** อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

A Development of an Instructional Model Emphasizing Cultural Competency of Nursing Students for Antenatal care in Three Southern Border Provinces of Thailand

Siriphan Siriphan*

Sasinaporn Choodam **

Abstract

This study aimed to (1) develop the instructional model, and (2) evaluate the effectiveness of the learning and teaching model for the cultural competency of nursing students. The research process was conducted in two stages as follows : The first stage was development of a culture – based teaching model of nursing students through a literature review and participating group discussion by interviewing 6 nursing teachers, 6 nurses, and 6 pregnant women which were selected and used to draft out the instructional model. The second stage was conducted to evaluate the effectiveness of the learning and teaching model. The samples were 84 nursing students who were randomly stratified. 42 of the samples were randomly assigned into each of the experimental and the control group. The employed research instruments comprised of an instructional package enhancing cultural competency on the topic of antenatal care, a self-assessment on cultural competency, and evaluation avaluation form, which were tested for their validity and reliability. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation and T-test.

Research findings showed that

1) the development of the learning and teaching method was composed of main components as follows: the concepts and basic principles emphasizing on cultural diversity; objectives and expected outcomes; learning and teaching contents ; instructional processes with immersion of cultural contents in antenatal care and using the teaching method to encourage the learner to understand oneself, understand others and acquire direct experience on cultural diversity, and to apply the obtained knowledge in taking care of the client's health in accordance with his/her own culture.

2) the effectiveness of the learning and teaching model for the cultural competency of the nursing student found that cultural efficiency in the average of experimental group was significantly dissimilar from control group at the 0.05 level. The domain of cultural knowledge and cultural awareness group was significantly different at the 0.05 level.

3) The satisfaction of students in terms of their advantages of teaching and learning methods found that the experimental group was statistically significantly higher than the control group at the 0.05 level.

It can be promoted and used to emphasize cultural competency of nursing students for antenatal

Keyword : Cultural – based teaching method,Cultural competency,nursing student,antenatal care

*Assistant Professor, Faculty of Nursing Princess of Naradhiwas University

**Instructor, Faculty of Nursing Princess of Naradhiwas University

ความเป็นมาและความสำคัญ

พื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ นราธิวาส ยะลา และปัตตานี เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แตกต่างจากพื้นที่ส่วนอื่นๆ ของประเทศไทยในหลายๆ ด้าน ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ศาสนา และ ลักษณะโครงสร้างทางสังคม ฯลฯ เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ได้แก่ ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยที่ย้ายมาจากภาคอื่นๆ ของประเทศไทย เป็นต้น ทำให้การอยู่ร่วมกันต้องมีการปรับตัวอย่างมาก เพื่อให้มีการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม¹ อีกทั้ง ประชาชนในพื้นที่มีการนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 89.5 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 10.75 นับถือศาสนาคริสต์ และอื่นๆ ร้อยละ 0.20² ทำให้มีผลต่อพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพของตนเอง เนื่องจากศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของตนเอง และความเชื่อในสังคม ดังนั้นการจะเข้าใจในบุคลิกภาพ และทัศนคติของคนในพื้นที่นี้ซึ่งเป็นผู้รับบริการ จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในทั้ง 2 มิติคือ มิติด้านศาสนา และมิติด้านวัฒนธรรมของชุมชนควบคู่กันไป³ สอดคล้องกับการศึกษา⁴ ที่พบว่า ชุมชนมีความต้องการพยาบาลที่มีความเข้าใจความรู้สึกของผู้ป่วยและญาติ เข้าใจวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ขณะที่กลุ่มพยาบาลและผู้บริหารระดับปฏิบัติการใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องการพยาบาล ที่มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาความไว้วางใจด้านวัฒนธรรม มีการดูแลสุขภาพจิต และการบริหารจัดการ รวมทั้งการตัดสินใจที่ดี และต้องการให้สถานศึกษาพยาบาล จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมมากขึ้น

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ที่สามารถอธิบายถึงความเข้าใจและความหลากหลายทางวัฒนธรรม พบว่า กรอบแนวคิดของ แคมพินฮา – บาโคท (Caminha-Bacote)⁵ เป็นแนวคิดหนึ่ง ที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการบริการสุขภาพสำหรับบุคลากรด้านสุขภาพนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อสามารถให้บริการได้

อย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมของผู้รับบริการ ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดนี้มาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้กับนักศึกษาพยาบาล โดยเน้นเพียง 3 ด้านหลัก คือ ด้านตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ด้านความรู้ทางวัฒนธรรม และด้านการมีทักษะทางวัฒนธรรม โดยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากบุคคลและสื่อต่างๆ มีความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ วิถีชีวิต และพฤติกรรมของผู้อื่นที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ในการวางแผนการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม ปรับทัศนคติ วิถีคิด และเข้าใจมุมมองที่แตกต่างไปจากตนโดยปราศจากอคติ ปรับตัวในการอยู่ร่วมกันได้ โดยใช้เทคนิคกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ประกอบด้วย การสำรวจ ความคิดเห็น ร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการใช้แผนผังความคิดที่สอดคล้องเรื่องวัฒนธรรม

การจัดนิทรรศการด้านวัฒนธรรมของผู้รับบริการ เชิญผู้รู้ในชุมชนมาถ่ายทอดประสบการณ์การดูแล ผู้รับบริการตามภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้กระบวนการพยาบาลในการวิเคราะห์กรณีตัวอย่างที่มีประเด็นปัญหาเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลที่ผ่านมา พบว่า ส่วนใหญ่ทุกสถาบัน มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรม และให้นักศึกษาได้คำนึงถึงวัฒนธรรมของผู้รับบริการ ในขณะที่ปฏิบัติงาน แต่ยังขาดการเชื่อมโยงประเด็นเนื้อหาทางวัฒนธรรม ให้เข้ากับเนื้อหาสาระทางการพยาบาล⁴ ทำให้นักศึกษาขาดความตระหนักและความเข้าใจในวัฒนธรรมของผู้รับบริการ อีกทั้งนักศึกษาพยาบาลที่เข้ารับการศึกษานในสถานศึกษาพยาบาล มาจากทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทำให้มีโอกาสไม่เข้าใจบริบททางวัฒนธรรมของผู้รับบริการในพื้นที่เท่าที่ควร มีการศึกษาวิจัยพบว่า การรับรู้สมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3,4 ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง⁶ ดังนั้น เมื่อนักศึกษา

นำเนื้อหาภาคทฤษฎีไปประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติ อาจทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้ให้บริการ และผู้รับบริการ ให้การดูแลที่ไม่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม อาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิด และเกิดการปฏิเสธจากผู้ให้บริการได้⁷

การปรับหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาในยุคที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อลดผลกระทบและแก้ไขปัญหาทางด้านสุขภาพและสังคม รวมทั้งตอบสนองปัญหาและความต้องการบุคลากรในพื้นที่ ซึ่งการปรับปรุงและการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมทางการพยาบาลอาจเริ่มต้นจากรายวิชาใดวิชาหนึ่งที่สะท้อนการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะจัดการเรียนการสอน วิชาการพยาบาลมารดา ทารก และการผดุงครรภ์ 1 หัวข้อเรื่องการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ ทั้งนี้เนื่องจาก การตั้งครรภ์เป็นส่วนสำคัญของชีวิตเลยทีเดียวที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลักการทางศาสนา ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมของผู้หญิงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะพฤติกรรมและการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์ มีความสัมพันธ์อย่างมากกับความเชื่อทางวัฒนธรรม ที่ได้รับการถ่ายทอดจากครอบครัวและได้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา⁸ การปฏิบัติตนของหญิงตั้งครรภ์ ในบางครั้งอาจทำให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพตามมาได้ เช่น ปัญหาภาวะซีดจากการไม่รับประทานยาบำรุงเลือดเพราะเชื่อว่าทำให้ทารกในครรภ์โตมากจะคลอดยาก การไม่มาฝากครรภ์และรับวัคซีนตามนัดในช่วงถือศีลอด มีภาวะครรภ์เป็นพิษส่วนหนึ่งสาเหตุพฤติกรรมการชอบรับประทานอาหารรสเค็มจัด บางรายมีการถือธรรมเนียมปฏิบัติที่จะต้องฝากครรภ์และคลอดกับผดุงครรภ์โบราณ เป็นต้น^{9, 10} ซึ่งสอดคล้องกับ รายงานผลการดำเนินงานด้านอนามัยแม่และเด็กจังหวัดนราธิวาส¹¹ ที่พบว่า ตัวชี้วัดที่ยังคงเป็นปัญหาไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ได้แก่ อัตราการตายของมารดา อัตราทารกตายปริกำเนิด อัตราการฝากครรภ์ครบ 5 ครั้งตามเกณฑ์ อัตราโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ อัตราทารกน้ำหนักน้อยแรกเกิดและอัตราการเกิดภาวะ

ขาดออกซิเจนในทารกแรกเกิด ดังนั้น การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นี้ จะเป็นประโยชน์ช่วยให้นักศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องของ การพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ที่มีความต่างทางวัฒนธรรมมากขึ้น สามารถให้การพยาบาลที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของหญิงตั้งครรภ์ ทำให้การพยาบาลมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรม ของนักศึกษาพยาบาล ในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กระบวนการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 2 ขั้นตอนย่อย คือ

1.1 ขั้นศึกษาเอกสารและการจัดทำสารสนเทศในกลุ่ม

เป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร ร่วมกับการจัดทำสารสนเทศในกลุ่ม ได้ผลดังนี้ ผลการ

ศึกษาเอกสารและแนวคิดทฤษฎี เรื่องสมรรถนะทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบว่า ทฤษฎีการดูแลสุขภาพทางวัฒนธรรมของ Campinha – Bacote⁵ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนทางการพยาบาลได้ดี ผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่ม เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1. ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาล จำนวน 6 คน มีการสนทนาในประเด็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรม ในหัวข้อ การพยาบาลในระยะตั้งครรภ์ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ก่อนสอนควรทำความเข้าใจกับนักศึกษาเรื่องวัฒนธรรม ความสำคัญของสมรรถนะทางวัฒนธรรม วิธีการส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรม เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจและสนใจให้อยากเรียนในเรื่องเหล่านี้ และให้นักศึกษาเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เคารพ ยอมรับให้เกียรติกับทุกคน ให้ความไว้วางใจวัฒนธรรม ส่วนเนื้อหาควรเน้นปัจจัยทางด้านความเชื่อ วัฒนธรรมและศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์ และให้นักศึกษาได้เข้าใจวิธีการดูแลสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์ตามวิถีชีวิตจริง และต้องสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของหญิงตั้งครรภ์โดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้ากับเนื้อหาตำราทางทฤษฎี เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดความเชื่อมโยงทางความคิดนำไปสู่การปฏิบัติได้และควรใช้วิธีการสอน เช่น ฝึกสัมภาษณ์หญิงตั้งครรภ์ในชุมชน เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของหญิงตั้งครรภ์ และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาถ่ายทอดความรู้ผ่านแผนผังความคิดได้ ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางด้านกาย จิต สังคม ส่วนสื่ออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรมทางศาสนา ของหญิงตั้งครรภ์ จากในชุมชนที่อาศัย อาจนำมาให้เพื่อนได้เห็นของจริง นอกจากนี้ควรจะเชิญ ผดุงครรภ์โบราณมาสาธิตการดูแลหญิงตั้งครรภ์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งการฝึกการใช้กระบวนการพยาบาลโดยการวิเคราะห์กรณีศึกษาหญิงตั้งครรภ์ ที่มีปัญหาเชิงวัฒนธรรม จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ได้ดียิ่งขึ้น

ส่วนผลการสนทนากลุ่มกับ กลุ่มที่ 2 ประกอบ

ด้วยพยาบาลวิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานประจำใน แผนกฝากครรภ์ 6 คน ได้เสนอแนะให้ฝึกการประเมินสภาพและวางแผนการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ ที่มีประเด็นปัญหาความขัดแย้งเชิงวัฒนธรรม เช่น ความเชื่อเรื่องอาหารแสลงในระยะตั้งครรภ์ การไม่ให้ความสำคัญการฝากครรภ์กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การไม่มาตรวจตามนัด การปฏิบัติตนขณะตั้งครรภ์ที่ไม่ถูกต้องในช่วงถือศีลอด การไม่ทานยาบำรุงเลือด และการหาแนวทางร่วมกันในการดูแลสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม

ส่วนผลการสนทนากลุ่ม กับกลุ่มที่ 3 ประกอบด้วย หญิงตั้งครรภ์ที่นับถือศาสนาพุทธ 3 คน และนับถือศาสนาอิสลาม 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 6 คนให้ข้อคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อในการดูแลตนเอง ความเชื่อเรื่องสาเหตุการเกิดอาการไม่สบายต่างๆในช่วงตั้งครรภ์ บอกเล่าวิธีการดูแลตนเองที่บ้าน ความต้องการให้พยาบาลประจำฝึก เข้าใจผู้รับบริการ โดยเฉพาะเรื่องความเชื่อในการรับประทานอาหาร การทำพิธีกรรมทางศาสนา การฝากครรภ์กับผดุงครรภ์โบราณร่วมด้วยเพื่อให้เกิดความสบายใจทั้งตนเองและครอบครัว และอยากให้บอกผลการตรวจครรภ์และวิธีการปฏิบัติตนเมื่อกลับไปบ้านมากกว่านี้

ผู้วิจัยได้นำข้อมูล แนวความคิด คำสำคัญเหล่านี้ไปเป็นพื้นฐานประกอบการสร้างรูปแบบการเรียนการสอน ต่อไป

1.2 ขั้นการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรม

ผู้วิจัยร่างรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาและ แนวคิดหลักการสำคัญจากการสนทนากลุ่มในขั้นตอนแรก มีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ แนวคิดและหลักการพื้นฐานที่เน้นความแตกต่างทางวัฒนธรรม วัตถุประสงค์ ผลลัพธ์ที่คาดหวัง การเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ และนำรูปแบบไปตรวจสอบความตรงและความถูกต้อง ความสอดคล้องของรูปแบบ จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็นของ

ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนในแต่ละข้อ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.61–1.00 และมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติมเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมและปัญหาเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์ ผู้วิจัยนำข้อมูลไปปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำรูปแบบไปสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา ปีการศึกษา 2557 ภาคการศึกษาที่ 1 จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเพราะอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำไปใช้และแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องที่พบ ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสำหรับนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

ผู้วิจัยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบทั้งทดลองแบบศึกษาสองกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2557 ในสถานศึกษา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา รวมจำนวน 162 คน มีลักษณะการจัดการเรียนการสอนคล้ายคลึงกัน โดยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2557 ภาคการศึกษาที่ 1 จำนวน 84 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยแบ่งกลุ่มจากเกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) เป็น 3 ระดับ คือ สูง (GPA=3.58–3.06) ปานกลาง (GPA=3.03–2.80) อ่อน (GPA=2.79–2.56) แบ่งตามอิงเกณฑ์ และละศาสนาที่ใกล้เคียงกันทั้งสองกลุ่ม ได้กลุ่มทดลอง 42 คน และกลุ่มควบคุม 42 คน จัดการเรียนการสอน ภาคทฤษฎี เรื่อง การพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ ใช้เวลาเรียนจำนวน 16 ชั่วโมง กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยผู้วิจัย

ที่สอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมและกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติตามหลักสูตรโดยอาจารย์ประจำวิชา

การประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน โดยให้นักศึกษาทั้งสองกลุ่มประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมก่อนและหลังเรียนภาคทฤษฎีและประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การศึกษานี้ มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ชุด ประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ชุดการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรม เรื่องการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ ภาคทฤษฎี ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน คู่มือผู้สอน คู่มือผู้เรียน และได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
2. เครื่องมือที่ใช้ประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน คือ

2.1 แบบประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมของแคมพินฮา-บาโคท (IAPCC-R ของ Campinha-Bacote)¹² ซึ่งแปลและดัดแปลงโดย ประณีต ส่งวัฒนาและคณะ¹³ และผู้วิจัยเพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับบริบททางวัฒนธรรมในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ โดยมีการประเมินตนเอง 3 ด้านต่อไปนี้ คือ

2.1.1 ด้านความรู้ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับความเข้าใจวัฒนธรรม ความเชื่อ และพฤติกรรมของหญิงตั้งครรภ์ การเข้าใจลักษณะเฉพาะด้านร่างกาย ชีวิตวิทยา สรีรวิทยา ภูมิลักษณ์ และวิธีการสื่อสาร รวมทั้งการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ และผู้รับบริการที่มีความต่างทางวัฒนธรรม มีข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบข้อละ 1 คะแนน มีคะแนนเต็ม 20 คะแนน

2.1.2 สมรรถนะเฉพาะมี 2 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย การรับรู้ถึงวิถีชีวิต การแยกแยะความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ การให้คุณค่า และแบบแผนการดำเนินชีวิตของตนเองที่

แตกต่างไปจากเพื่อน หรือหญิงตั้งครรภ์และผู้รับบริการ ที่มีภูมิหลังแตกต่างไปจากตนและด้านทักษะทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและปัญหาของผู้รับบริการ การเรียนรู้วิธีที่จะประเมินปัญหาของผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความไวทางวัฒนธรรมในการเข้าถึงผู้รับบริการนำไปสู่การสร้างความร่วมมือกับผู้รับบริการต่างวัฒนธรรม และมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับผู้รับบริการที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เป็นแบบสอบถามรายข้อโดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองตามการรับรู้ มีข้อคำถาม จำนวน 20 ข้อ เป็นมาตรวัด 4 ระดับ ตั้งแต่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (4 คะแนน) เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1 คะแนน)

การแปลผล ในการประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรม ใช้คะแนนรวมจากแบบประเมินทั้ง 2 ส่วน มาประกอบกันโดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน ดังนี้

คะแนน 81 – 100 หมายถึง รับรู้ว่าตนเอง มีสมรรถนะทางวัฒนธรรมในระดับสูง

คะแนน 61 – 80 หมายถึงรับรู้ว่าตนเอง มีสมรรถนะทางวัฒนธรรมในระดับปานกลาง

คะแนน 41 – 60 หมายถึง รับรู้ว่าตนเอง มีสมรรถนะทางวัฒนธรรมในระดับพอใช้

คะแนน 20 – 40 หมายถึงรับรู้ว่าตนเอง มีสมรรถนะทางวัฒนธรรมในระดับต่ำ

แบบประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรม ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านและนำไปทดลองใช้เครื่องมือกับ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา จำนวน 30 คนและคำนวณหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือ แบบประเมินด้านความรู้ทางวัฒนธรรม โดยใช้สูตรของ คูเดอร์ริชาร์ดสัน (KR – 20) ได้ ค่าเท่ากับ 0.71 ส่วนแบบประเมินการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมและทักษะทางวัฒนธรรม ได้ค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.76

แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการเรียนการสอน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้ประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนหลังการเรียนภาคทฤษฎี ประกอบด้วย 1) ประโยชน์ของรูปแบบการเรียนการสอน มีจำนวน 4 ข้อ 2)กระบวนการเรียนการสอน มีจำนวน 11 ข้อ รวมทั้งหมด 15 ข้อ ลักษณะแบบประเมินใช้มาตรวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดได้ค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.93

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตในการทำวิจัยและได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการวิจัยและตำราของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เพื่อการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างและป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ การดำเนินการวิจัยและประโยชน์ของการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบ โดยงานวิจัยนี้ไม่มีผลกระทบต่อการเรียนการสอนอันพึงได้รับในปัจจุบันและในอนาคต และไม่มีผลต่อการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาที่ทดลองสอน กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์จะปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยได้ มีอิสระที่จะถอนตัวหรือยุติการเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกเวลาที่รู้สึกไม่สะดวก และดำเนินการเก็บข้อมูลเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ยินยอมเข้าร่วมโครงการเท่านั้น ผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวม สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มควบคุม ภายหลังเสร็จสิ้นการทำวิจัย ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมโดยการบรรยายและยกตัวอย่าง วิธีการส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมตามรูปแบบการวิจัยที่สร้างขึ้น เพื่อจะได้รับรู้และประสบการณ์ การเรียนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง

การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยวิธีสอนตามที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมในชั้นเรียน ก่อนการเรียนภาคทฤษฎี เรื่องการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์

2. ระยะทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 กลุ่มทดลองเป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอน ใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ใช้เวลาสอน จำนวน 4 ชั่วโมง /สัปดาห์ รวมจำนวน 16 ชั่วโมง/ 4 สัปดาห์

2.2 กลุ่มควบคุมเป็นกลุ่มที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบปกติ โดยอาจารย์พยาบาลที่เชี่ยวชาญทางด้าน การพยาบาลในระยะตั้งครรภ์ เรียนแยกห้องเรียน ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ใช้แผนผังความคิด และวิเคราะห์กรณีศึกษาหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่มีประเด็นปัญหาเชิงวัฒนธรรม สอนจำนวน 16 ชั่วโมง ระยะเวลาเดียวกันกับกลุ่มทดลอง โดยยึดการจัดการเรียนการสอนตามที่หลักสูตรกำหนด

3. ระยะหลังการทดลอง ให้นักศึกษาทุกคนประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมและประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภายหลังสิ้นสุดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีทันที

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เปรียบเทียบและทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบการกระจายของข้อมูลตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติ t-test ว่ามีการแจกแจงแบบปกติหรือไม่ ด้วยสถิติ One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test¹⁴ ผลปรากฏว่าข้อมูลมีการแจกแจงปกติ จากนั้น ผู้วิจัยดำเนินการ

วิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะทางวัฒนธรรม ก่อนและหลังทดลองของแต่ละกลุ่ม โดยใช้สถิติ paired t-test
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะทางวัฒนธรรมและ ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการเรียนการสอน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ paired t-test

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาล ในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีองค์ประกอบด้านเนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1.1 ด้านเนื้อหาทฤษฎี เกี่ยวกับการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ ผู้วิจัยได้สอดแทรกความรู้และสร้างความตระหนักทางวัฒนธรรม ได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหารายวิชาจากเดิมในหลักสูตร มี 4 บท เป็น 3 หน่วยการเรียนรู้แต่ละระยะเวลาในการสอนเท่าเดิม ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตสังคมของหญิงตั้งครรภ์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 กระบวนการพยาบาลเพื่อส่งเสริมการดูแลตนเอง การพยาบาลที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในการดูแลสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์และทารกในระยะตั้งครรภ์ปกติ ผู้วิจัยได้มีการบูรณาการเนื้อหาทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับ ความเชื่อ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ นิสัยความชอบ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนาของหญิงตั้งครรภ์ เข้าไปทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้และผสมผสานการพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมในหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วย ผ่านการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีสมรรถนะทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก คือ

1.2.1. การนำเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน หรือ “สร้างแรงจูงใจ นำไปให้คิด” เป็นการเตรียมผู้เรียนก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วยกิจกรรม คือ การชี้แจง เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการ วัตถุประสงค์ สำคัญ กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลเพื่อให้เห็นความสำคัญและเข้าใจในแนวทางของรูปแบบการเรียนการสอนและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนเปิดใจกว้าง เข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมของผู้อื่น สร้างแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนอย่างตั้งใจ

1.2.2 กระบวนการเรียนการสอน จัดทำกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีสมรรถนะทางวัฒนธรรม โดยมีแนวคิดหลัก 3 ด้าน คือ

1. มีความเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากบุคคลและสื่อต่างๆ
2. เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงบนความแตกต่างทางวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติโดย
3. สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการวางแผนการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม โดยใช้เทคนิควิธีการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

1) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตสังคมของหญิงตั้งครรภ์ ผู้วิจัยได้จัดรูปแบบกิจกรรมการสอน ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยมอบหมายให้นักศึกษาทุกคนไปสำรวจตนเอง สำรวจคนในครอบครัวของตนเองที่เพิ่งผ่านการตั้งครรภ์หรือหญิงตั้งครรภ์ในชุมชนของตนเองคนละ 1 ราย โดย สอบถาม เรื่องความเชื่อ พฤติกรรม นิสัย ความชอบ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ในการดูแลตนเองและการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตสังคมขณะตั้งครรภ์ โดยแจกแบบสำรวจความคิดเห็นให้กับทุกคน

(มอบหมายงานล่วงหน้า) หลังจากนั้น มาเข้ากระบวนการกลุ่มๆ ละ 7 คน เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้มีการนำเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียนและผู้สอนสรุปประเด็นสำคัญเพื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดความเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นของผู้เรียนในประเด็น ความเชื่อ พฤติกรรม นิสัย ความชอบ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนาของหญิงตั้งครรภ์ที่มีความต่างทางวัฒนธรรม และให้นำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มไปทำแผนผังความคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตสังคมของหญิงตั้งครรภ์เชื่อมโยงกับเนื้อหาทางทฤษฎีให้เห็นการบูรณาการวัฒนธรรมกับเนื้อหาตามหลักสูตร แบ่งเนื้อหาให้แต่ละกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน ทำให้นักศึกษาเกิดความตระหนักรู้และความรู้และทักษะทางวัฒนธรรม ใช้เวลาสอน จำนวน 4 ชั่วโมง

2) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์ การจัดการเรียนการสอนโดยเชิญผดุงครรภ์โบราณ และพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในชุมชน มาให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องนี้และบอกเล่าถึงปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมในการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์ในชุมชนที่ควรตระหนักถึง ส่วนผดุงครรภ์โบราณได้มาสาธิตวิธีการดูแลหญิงตั้งครรภ์ การคัดท้อง ยกท้อง การทำพิธีแนแนง แนะนำการปฏิบัติตนในระยะตั้งครรภ์ การดูแลทางด้านจิตใจของหญิงตั้งครรภ์ในชุมชน และการทำพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น รวมทั้งมีการจัดนิทรรศการแสดงสื่อ จากการที่นักศึกษานำมาจากชุมชนของตนเอง ทำห้องเรียน เกี่ยวกับ พิธีกรรม ประเพณีนิยม การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สมุนไพร อาหารสำหรับหญิงตั้งครรภ์ที่สอดคล้องกับวิถีพุทธ มุสลิม และการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์ตามวิถีชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ทำให้นักศึกษาเกิดความตระหนักรู้และความรู้และทักษะทางวัฒนธรรม ทั้งหมดใช้เวลาสอน จำนวน 4 ชั่วโมง

3) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง กระบวนการพยาบาลเพื่อส่งเสริมการดูแลตนเอง การพยาบาลที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลาย

หลายทางวัฒนธรรม ในการดูแลสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์และทารกในระยะตั้งครรภ์ปกติ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการบรรยายเนื้อหา กระบวนการพยาบาลในระยะตั้งครรภ์ ใช้เวลาสอน จำนวน 2 ชั่วโมง หลังจากนั้นให้นักศึกษาเข้ากลุ่ม แจกกรณีศึกษาหญิงตั้งครรภ์ที่มีประเด็นปัญหาเชิงวัฒนธรรมกลุ่มละ 1 ราย (ประเด็นความเชื่อเรื่องอาหารแสลง การกินยาสมุนไพรในระยะตั้งครรภ์ การไม่ให้ความสำคัญการฝากครรภ์กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การไม่มาตรวจตามนัด การปฏิบัติตนขณะตั้งครรภ์ที่ไม่ถูกต้องในช่วงถือศีลอด การไม่รับประทานยาบำรุงเลือด) ทุกคนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ การประเมินสภาพหญิงตั้งครรภ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ในประเด็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของความเจ็บป่วยของหญิงตั้งครรภ์ และการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันและรักษา การตั้งข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล และการวางแผนการพยาบาล หญิงตั้งครรภ์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ให้ตัวแทนนำเสนอหน้าชั้นเรียน ผู้สอนสรุปประเด็นสำคัญชี้ให้เห็นถึงการใช้กระบวนการพยาบาลในหญิงตั้งครรภ์ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทำให้นักศึกษาเกิดความตระหนักรู้และความรู้และทักษะทางวัฒนธรรม รวมใช้เวลาสอนทั้งหมด จำนวน 6 ชั่วโมง

1.2.3 การประเมินผล มีการให้นักศึกษาสะท้อนคิดทุกกิจกรรมเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขและให้นักศึกษาประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมและความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอน

2. การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน

ในการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะทางวัฒนธรรมด้านความรู้ การตระหนักรู้และทักษะทางวัฒนธรรม ระหว่างนักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า

ผลการเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน สมรรถนะทางวัฒนธรรม ด้านความรู้ทางวัฒนธรรม ด้านการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม และด้านทักษะทางวัฒนธรรมของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง ในแต่ละด้านและโดยรวม ($n = 42$) พบว่า หลังการทดลอง นักศึกษา มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง (Mean = 74.86 , S.D. = 3.45) และคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ผลการเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน สมรรถนะทางวัฒนธรรม ด้านความรู้ทางวัฒนธรรม ด้านการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม และด้านทักษะทางวัฒนธรรม ของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง ในแต่ละด้านและโดยรวม ($n = 42$) และ ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะทางวัฒนธรรม โดยรวม ทั้ง 3 ด้าน พบว่า หลังการทดลอง นักศึกษา มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง (Mean = 71.76, S.D. = 6.04) และ คะแนนเฉลี่ยในด้านการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม และด้านทักษะทางวัฒนธรรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสมรรถนะทางวัฒนธรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

สมรรถนะทางวัฒนธรรม	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม							
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.			\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ด้านความรู้	9.50	1.954	11.60	1.33	-5.42	.000*	10.14	2.343	10.71	1.54	-1.35	.184
ด้านการตระหนักรู้	23.29	2.156	25.55	2.11	-6.29	.000*	23.57	1.889	23.57	2.36	-2.56	.014*
ด้านทักษะ	36.64	4.853	37.71	2.75	-2.40	.021*	36.19	3.423	37.48	4.72	-2.43	.020*
โดยรวม	69.43	6.604	74.86	3.45	-5.61	.000*	69.90	4.967	71.76	6.04	-3.40	.002*

2.2 ผลการเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสมรรถนะทางวัฒนธรรม ด้านความรู้ ด้านการตระหนักรู้ และด้านทักษะทางวัฒนธรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง โดยรวม พบว่า กลุ่มทดลอง มีค่าคะแนนเฉลี่ย

แตกต่างกันกับกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนรายด้าน ความรู้และด้านการตระหนักรู้มีค่าคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันกับกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 2

2.3 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน สมรรถนะทางวัฒนธรรม แต่ละด้านและโดยรวม ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง

สมรรถนะทางวัฒนธรรม	กลุ่มทดลอง (n=42)		กลุ่มควบคุม (n=42)		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ด้านความรู้	11.60	1.326	10.71	1.535	3.226	.002**
ด้านการตระหนักรู้	25.55	2.109	23.57	2.360	4.201	.000**
ด้านทักษะ	37.71	2.752	37.48	4.723	.293	.771
โดยรวม	74.86	3.447	71.76	6.044	3.006	.005**

* $P < .05$

นักศึกษาต่อรูปแบบการเรียนการสอนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการเรียนการสอน แต่ละด้านและโดยรวม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง

พบว่า กลุ่มทดลอง มีค่าคะแนนเฉลี่ยทุกด้านและโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดง ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการเรียนการสอน แต่ละด้านและโดยรวม ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง

ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบ การเรียนการสอน	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
1. ประโยชน์ของรูปแบบการเรียนการสอน	4.33	.443	3.80	.43	5.92	.000**
2. กระบวนการเรียนการสอน	4.29	.301	3.81	.43	4.85	.000**
โดยรวม	4.31	.317	3.81	.39	6.20	.000**

*p < .01

สรุปและอภิปรายผล

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์สามารถทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาในด้านการตระหนักรู้ มีความรู้และทักษะทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้นทั้งนี้เป็นเพราะว่า ได้จัดรูปแบบการเรียนการสอน ตามปรัชญาความเชื่อที่ว่า สมรรถนะทางวัฒนธรรม ทั้ง 3 ด้าน เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ตามแนวทางการจัดการศึกษาพยาบาลที่เน้นสมรรถนะทางวัฒนธรรมตามแนวคิดของ แคมพินฮา-บาโค⁵ โดยการกำหนดสาระองค์ความรู้ที่เป็นระบบและชัดเจน มีลักษณะเป็นแบบแผนโครงสร้าง ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของระบบการเรียนการสอน ได้แก่ แนวคิดและหลักการพื้นฐาน วัตถุประสงค์ ผลลัพธ์ที่คาดหวัง สาระการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ โดยสอดแทรกเนื้อหาทางวัฒนธรรมเข้าไปในเนื้อหาสาระของเรื่องการศึกษาพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ และใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทั้งนี้ เพื่อให้ให้นักศึกษา มีความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ของหญิงตั้งครรภ์และให้บริการการพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการของหญิงตั้งครรภ์ได้

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน พบว่านักศึกษากลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย สมรรถนะทาง

วัฒนธรรมโดยรวม ทั้ง 3 ด้าน สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถอภิปรายดังต่อไปนี้

การจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยวิธีการสอนที่หลากหลายให้กับนักศึกษาในกลุ่มทดลอง เรื่องการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ ได้ใช้วิธีการสอนให้นักศึกษามีการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมโดยให้เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น คือการให้นักศึกษาไปสัมภาษณ์หญิงตั้งครรภ์ที่บ้าน หรือในหมู่บ้าน ของตนเองแล้วนำมา พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน ทำให้นักศึกษาเปิดใจกว้างยอมรับวัฒนธรรมของผู้อื่นที่ต่างไปจากตน ดังการสะท้อนคิดของนักศึกษาในกิจกรรมนี้ว่า “จากการที่ได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดกับเพื่อน ทำให้เกิดความรู้ในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ได้มีความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับคนท้อง ซึ่งบางอย่างก็ไม่เคยทราบมาก่อนทั้งๆ ที่อยู่ในพื้นที่ เป็นการเข้าถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างเต็มรูปแบบ” ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา¹⁵ ที่ได้ใช้วิธีการสอนเพื่อเพิ่ม ความตระหนักและความไวทางวัฒนธรรมให้กับนักศึกษาพยาบาล โดยออกแบบวิธีสอนให้นักศึกษาพยาบาล จำนวน 22 คน และอีก 2 คนที่มาจากชนกลุ่มน้อย ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยสัมภาษณ์พยาบาลที่มาจากชนชาติอื่น และเขียนรายละเอียดใน

การมีปฏิสัมพันธ์กัน แล้วมานำเสนอเพื่อการอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน ในประเด็น ความคิดเห็นของคนต่างเชื้อชาติ ต่างสีผิว และเป็นชนกลุ่มน้อย เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ผลการสอน พบว่า นักศึกษารู้สึกประหลาดใจ รู้สึกผิด รู้สึกน่าสนใจ และเข้าใจถึงความรู้สึกของชนกลุ่มน้อยหรือชนชั้นสอง คนละสีผิว ที่ถูกเหยียดผิว ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจคนต่างผิว ทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งในสังคมอเมริกา ขณะเดียวกัน นักศึกษาก็ได้ตระหนักถึงบทบาทของตนเองว่า มีส่วนสำคัญที่จะช่วยลดปัญหาเหล่านี้ และมีการศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นชุมชนเป็นฐานต่อสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาปีที่ 1 หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต¹⁶ โดยส่วนหนึ่งของกิจกรรมให้นักศึกษาลงไปในชุมชนสร้างความสัมพันธ์ ศึกษาประวัติชีวิต ประวัติครอบครัว ผังเครือญาติ และแผนที่เพื่อจัดทำผังครอบครัว ศึกษาเรื่องสมุนไพร ประเมินผู้รับบริการที่มีความต่างทางวัฒนธรรม ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสกับการให้บริการจริงกับผู้รับบริการและให้นักศึกษามีโอกาสสัมผัสกับผู้รับบริการที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมแตกต่างจากตัวนักศึกษา มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาเพิ่มขึ้น

นอกจากวิธีการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวแล้ว การสอนโดยนำผลสรุปจากการสัมภาษณ์มาเชื่อมโยง ความรู้ผ่านแผนผังความคิดในเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตสังคมในระยะตั้งครรภ์ จะช่วยให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยง สอดแทรกในเรื่องวัฒนธรรม ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์ที่มีความต่างทางวัฒนธรรม ความเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอย่างเป็นเหตุเป็นผลเชื่อมโยงสัมพันธ์กับเนื้อหาเชิงทฤษฎี เป็นการส่งเสริมทักษะด้านความรู้ทางวัฒนธรรม ส่วน การจัดนิทรรศการแสดงวัฒนธรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์ ร่วมกับเชิญพยาบาลวิชาชีพในชุมชนมาบรรยาย เรื่องปัจจัยที่มีต่อการดูแลสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์ และ เชิญผดุงครรภ์โบราณมาบอกเล่าประสบการณ์และสาธิต การดูแล

หญิงตั้งครรภ์ในชุมชน จะช่วยส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมทางด้านความรู้ การตระหนักรู้และทักษะทางวัฒนธรรม ทำให้นักศึกษากลุ่มทดลองได้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรม เรียนรู้วิถีชีวิตของหญิงตั้งครรภ์ในชุมชนผ่านทางผู้รู้ ได้เห็นบทบาทของผดุงครรภ์โบราณ ผู้ที่มีความสำคัญทางด้านจิตใจของหญิงตั้งครรภ์ในชุมชน เห็นวิธีการดูแลหญิงตั้งครรภ์ที่มีวัฒนธรรมความเชื่อ พิธีกรรมทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เข้าใจถึงเหตุผลในการดูแลผู้รับบริการ ซึ่งในบางครั้งรู้สึกขัดแย้งในใจ เพราะขัดกับการรักษาแบบแผนปัจจุบันแต่ยอมรับกับความคิดที่แตกต่างได้ และคิดหาหนทางที่จะให้การพยาบาลที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งเทคนิควิธีการสอนแบบนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า¹⁵ กระบวนการและกิจกรรมที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ทางวัฒนธรรม อาจใช้กิจกรรมการบรรยายของผู้เชี่ยวชาญที่มีภูมิหลังที่ต่างกัน ให้ความรู้ด้านการมองวัฒนธรรมที่ครอบคลุมประเด็นทางด้านวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ สภาพความเป็นเมืองและชนบท และในกิจกรรมนี้นักศึกษาได้สะท้อนคิด ว่า “เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในความ คิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่นี้เป็นอย่างมาก ทั้งหญิงตั้งครรภ์ ผดุงครรภ์โบราณ และพยาบาลวิชาชีพในชุมชน อยากให้มีการอนุรักษ์และสืบสาน พิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อ และวัฒนธรรมเหล่านี้อีกต่อไปด้วยความรู้ ความเข้าใจ เนื่องจากความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรมนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างมาก ผู้คนต่างก็มีความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมของตนเอง ดังนั้นการกระทำต่างๆ ก็ย่อมต้องนึกถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมเหล่านี้ด้วย

ส่วนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาหญิงตั้งครรภ์ที่มีประเด็นปัญหาทางด้านวัฒนธรรม ทำให้นักศึกษา ได้ฝึกคิด วิธีการประเมินสภาพหญิงตั้งครรภ์ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ฝึกการกำหนดข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลที่เป็นประเด็นปัญหาทางด้านวัฒนธรรม และวางแผนการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ช่วยส่งเสริมนักศึกษาได้พัฒนา การ

ตระหนักรู้ ความรู้และทักษะทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า¹⁷ ข้อดีของการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา มีมุมมองที่กว้างขึ้น เกิดความพร้อมที่จะแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนสูงและ ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และ ส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งกันและกันและสอดคล้องกับการศึกษาวิจัย¹⁸ ที่ใช้การสอนแบบกรณีศึกษา โดยเข้าไปสังเกตในชั้นเรียนพบว่า ตลอดภาคการศึกษา ในเรื่องการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน การฟัง การอภิปราย การตั้งคำถาม คำตอบ ผลการศึกษาพบว่า ทำให้นักศึกษาได้ฝึกแก้ปัญหา สะท้อนความคิดซึ่งกันและกัน ในการอภิปรายร่วมกัน

สำหรับ การที่นักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะทางวัฒนธรรมด้านทักษะทางวัฒนธรรมไม่แตกต่างกันอาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีอาจจะไม่ได้ปฏิบัติการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์อย่างเต็มรูปแบบ เหมือนกับการฝึกภาคปฏิบัติและต้องใช้เวลาพอสมควร สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า¹⁹ ทักษะทางวัฒนธรรมเป็นความสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ ให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของผู้รับบริการ ต้องมี ทักษะการประเมินทางด้านวัฒนธรรม ทักษะการสื่อสารต่างวัฒนธรรม คือทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการแสดงออก ทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหาและ ทักษะการโน้มน้าวและเจรจาต่อรอง ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักศึกษาฝึกวิเคราะห์กรณีศึกษา โดยใช้กระบวนการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ที่มีประเด็นปัญหาเชิงวัฒนธรรมอาจจะไม่เพียงพอและไม่ส่งเสริมสมรรถนะทักษะทางวัฒนธรรมเท่ากับการให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจริง บนหอผู้ป่วย เพียงแต่ค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะทางทักษะทางวัฒนธรรมของนักศึกษากลุ่มทดลองภายหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมเท่านั้น ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการวิจัยนี้ ที่ไม่สามารถทดลองศึกษาวิจัยไปถึงระยะการฝึกภาคปฏิบัติได้ เนื่องจากหลักสูตรได้กำหนดการจัดการฝึกภาคปฏิบัติแผนกฝาก

ครรภ์ไม่ต่อเนื่องกับภาคทฤษฎีมีระยะห่างกัน 3 เดือน ทำให้นักศึกษาวิจัยได้เพียงระยะการสอนภาคทฤษฎีเท่านั้น ผลการศึกษาทักษะทางวัฒนธรรมทั้งสองกลุ่มจึงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีข้อสังเกตว่า นักศึกษากลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะทางวัฒนธรรม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองในด้านการตระหนักรู้ทางด้านวัฒนธรรม และด้านทักษะทางวัฒนธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษากลุ่มควบคุม เป็นนักศึกษาปีที่ 3 เคยมีประสบการณ์ตรงในการดูแลผู้ป่วยต่างวัฒนธรรม ถึงร้อยละ 82.1 และทุกคนมีเพื่อนต่างศาสนา ต่างเชื้อชาติ ต่างความเชื่อและ ต่างภูมิภาค ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตระหนักรู้และทักษะทางวัฒนธรรมและจากการจัดการเรียนการสอนมีการใช้วิธีการสอนโดยใช้กรณีศึกษาหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่มีประเด็นเชิงวัฒนธรรม แต่มีกระบวนการฝึกวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบแผนสุขภาพของ Gordon แบบแผนสุขภาพที่ 11 เรื่องคุณค่าและความเชื่อ ที่อาจจะเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอยู่บ้าง ทำให้นักศึกษาได้ทำความเข้าใจ เรื่องคุณค่าและสิ่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ ความเชื่อทางด้านสุขภาพ เป็นการเพิ่มทักษะทางวัฒนธรรม อีกทั้งการสอนทางการพยาบาลเน้นให้ผู้เรียนมองผู้รับบริการแบบองค์รวมและต้องคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลในการให้บริการ¹⁹ อยู่แล้วทำให้นักศึกษามีความตระหนักในประเด็นเหล่านี้ได้

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการเรียนการสอนแต่ละด้านและโดยรวมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลอง มีค่าคะแนนเฉลี่ยทุกด้านสูงกว่ากลุ่มควบคุม สามารถอธิบายได้ว่า โดยธรรมชาติแล้ว นักศึกษามีเจตคติและมีความพร้อมที่จะฝึกฝนพัฒนาตนเป็นพยาบาลที่ดี และเข้าใจวัฒนธรรมของผู้อื่นอยู่แล้ว เมื่อมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรม ดังกล่าว นักศึกษาได้รับทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ หลักการแนวคิดของรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นสมรรถนะทางวัฒนธรรม และความ

สำคัญของสมรรถนะทางวัฒนธรรมกับวิชาชีพพยาบาล ว่าการที่พยาบาลมีความรู้ ความเข้าใจ ในวิถีชีวิตของ ผู้รับบริการที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และบริบทความเป็นอยู่และตระหนักถึงความแตกต่าง ทางวัฒนธรรม จะทำให้เกิดความเข้าใจกันทั้งผู้ให้และ ผู้รับบริการ¹⁹ สอดคล้องกับการศึกษาความพึงพอใจของ นักศึกษาต่อการประเมินคุณภาพการสอนของอาจารย์ และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ของนักศึกษาหลักสูตร พยาบาลศาสตร์บัณฑิตชั้นปีที่ 3 ของคณะพยาบาล ศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ มีความพึงพอใจต่อการประเมินคุณภาพการสอนของอาจารย์และ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก²⁰

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยนี้พบว่า การใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในภาค ทฤษฎีอย่างเดียวไม่สามารถส่งเสริมสมรรถนะทาง วัฒนธรรมด้านทักษะทางวัฒนธรรมได้สูงขึ้นอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ ดังนั้นควรมีการจัดรูปแบบการเรียน การสอนที่บูรณาการวัฒนธรรมเข้าไปในเนื้อหาวิชา การพยาบาลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีสมรรถนะทางวัฒนธรรมทั้งสามด้าน ที่สูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย งานวิจัยนี้เป็นการ ประเมินการรับรู้สมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษา พยาบาลเท่านั้น ซึ่งอาจจะไม่ได้ประเมินสมรรถนะทาง วัฒนธรรมที่แท้จริง จึงควรจะมีการศึกษาเชิงสังเกต พัฒนาการการเกิดในแต่ละสมรรถนะโดยตรงกับ นักศึกษาจะเห็นผลที่ถูกต้องชัดเจนกว่านี้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษาและ พัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักคณะกรรมการ อุดมศึกษาที่ได้มอบทุนสนับสนุนการวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

1. อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทาง วัฒนธรรม (กระบวนการทัศน์และบทบาทใน ประชาคม) .กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์; 2549.
2. สำนักงานจังหวัดนราธิวาส. รายงานประจำปี. นราธิวาส; 2556.
3. ยูซุฟ นิมะและสุภัทร ฮาสุวรรณกิจ. การแพทย์ และการดูแลผู้ป่วยที่สอดคล้องกับวิถีมุสลิม. สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์; 2550.
4. ประณีต ส่งวัฒนา และคณะ. ทิศทางและแผน กลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการ พยาบาลที่เป็นไปได้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ รายงานวิจัย; 2548.
5. Campinha-Bacote, J. A Model and Instrument for Addressing Cultural Competence in Health Care Journal of Nursing Education .1999; 38(5): 203- 207.
6. ศิริพันธ์ ศิริพันธ์ ดาริน โต๊ะกานีและมุสลิม โต๊ะกานี. สมรรถนะทางวัฒนธรรมทางการพยาบาลของ นักศึกษาพยาบาล ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาค ใต้. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ 2552; 1(1): 42-52.
7. หทัยชนก บัวเจริญ. การพัฒนาสมรรถนะทาง วัฒนธรรมในระบบบริการพยาบาลของสังคมไทย. วารสารสมาคมพยาบาลฯ สาขาภาคตะวันออก เฉียงเหนือ. 2549; 24,(2) : 17-23.
8. กัญญาชลา สาหมุน.ความต้องการการดูแลตาม วัฒนธรรมและความเชื่อวิถีอิสลามและการดูแลที่ ได้รับจริงในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอดและระยะ หลังคลอดของสตรีมุสลิม.(วิทยานิพนธ์พยาบาล ศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา. คณะ พยาบาลศาสตร์. สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติ ครอบครัว; 2554.

9. สุदारัตน์ ชีระวร และคณะ. คู่มือสร้างเสริมความเข้าใจในงานอนามัยแม่และเด็ก หลักสูตรนานาชาติกับการดูแลมารดาทางสูติกรรม ศูนย์อนามัยที่ 12 ยะลา กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. เอสพีรินท์ (2004) ; 2549.
10. เพ็ญกานต์ เต็มคารา. แบบแผนการดำเนินชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2556.
11. กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส รายงานผลการดำเนินงานสาธารณสุข ประจำปี 2556.นราธิวาส; 2556.
12. Campinha-Bacote, The process of cultural competence in the delivery of health care services; A culturally competent model of care (4thed.) Transcultural C.A.R.E. publisher; 2003.
13. ประณีต ส่งวัฒนา สุตศิริ หิรัญขุนทด หทัยรัตน์ แสงจันทร์ วงจันทร์ เพชรพิเชฐชัย และศิริพร ชัมภลิต. รายงานการศึกษาวิจัย การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2552.
14. ปาริชาติ โรจน์พลากร-ก๊วย และยุวดี ฤาชา. สถิติสำหรับงานวิจัยทางการพยาบาลและการใช้โปรแกรม SPSS for Windows. ปรับปรุงครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ บริษัทจุดทอง จำกัด;2553.
15. Hoey, R.J. Increasing Students Cultural sensitivity: A StepToward Greater Diversity .Nurse Educator Forum.2000; 25 (3) : 131-135.
16. กรรณิกา เรืองเดช ไพบุลย์ ชาวสวนศรีเจริญ รุจา รอดเข็ม และชจิต โอชาอัมพวัน. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นชุมชนเป็นฐานต่อสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาปีที่ 1 หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข.2555; 22(3): 12-25.
17. ทิศนา ชมมณี. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2550.
18. Powell, J.L Case Method in Higher Education ; A case study Dissertation Abstracts International 1994; 55 (March)
19. ประณีต ส่งวัฒนา. การวิจัยทางการพยาบาลข้ามวัฒนธรรม: ก้าวต่อไปในอาเซียน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการพยาบาลแห่งชาติ ของสภาการพยาบาล ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ กรุงเทพฯ 2-4 ธันวาคม 2556.
20. ฝ่ายวิชาการ คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. รายงานการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์.นราธิวาส; 2556.